

Fazakas Sándor (szerk.)

A DIGITÁLIS VILÁG ETIKAI ASPEKTUSAI

Debrecen
2024

Kiadja:
a Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Szociáletikai Intézete
Felelős kiadó: Fazakas Sándor

Sorozatszám:
Szociáletikai Intézet kiadványai (SZIK) 11.

ISSN 1785-6027
ISBN 978-615-5853-73-9

A kiadást támogatta:

Debreceni Református Hittudományi Egyetem
(egyetemi kutatásfinanszírozási pályázat – 2024/1)

Pro Ecclesia Paulinorum Alapítvány

Tiszántúli Református Lelkésztovábbképző Intézet

A szöveget gondozta:
Tóth Ferenc (anyanyelvi lektor), Emma Perry (abstracts)
Fazakas Sándor, Farkas Zsuzsanna, Koós Máttyás

Technikai szerkesztés és borító:
Szilágyiné Asztalos Éva

Nyomdai munkálatok:
Kapitális Kft.

Felelős vezető:
Kapusi József

TARTALOM

Előszó.....	7
--------------------	----------

FAZAKAS SÁNDOR

Originál vagy kópia?

<i>Egyház, társadalom és teológia a digitalizáció világában</i>	11
---	-----------

MOLNÁR-KOVÁCS DOROTTYA

Hitelesség és lelkeszi kommunikáció a digitális korban

<i>Egyház és innováció</i>	31
----------------------------------	-----------

FARKAS ZSUZSANNA

Igen? Nem? Vagy?

<i>Keresztyén felelősség döntéseinkben a mesterséges intelligencia korának hajnalán</i>	55
---	-----------

SFET INGRID

A mesterséges intelligencia oktatásban való használatának

etikai megközelítései.....	69
-----------------------------------	-----------

KODÁCSY TAMÁS

A mesterséges intelligencia mint <i>imago hominis</i>	93
--	-----------

KOÓS MÁTYÁS

A jövő kihívása: embernek lenni a mesterséges

intelligencia fejlődésének idején	111
--	------------

BEKE BORÓKA

Digitális eszközök használata az egyházi gyakorlatban.....	127
---	------------

BALÁZS GERGŐ

**Posztmodern gyülekezeti igények és a mesterséges
intelligencia 147**

DEBRECZENI ISTVÁN

Digitalizáció és a jó élet: a metaverzum 165

PACZÁRI-PONGOR MELINDA

A mesterséges intelligencia és az ökológia 183

Abstracts 199

Contributors 207

A modern elektronikus média, az internet, a mesterséges intelligencia (MI) és mindaz, amit a digitális világ részeként számon tartunk gazdagabbá, színesebbé, ugyanakkor bizonytalanabbá tette az életet. A technikai vívmányok hozzájárultak az ember életfeltételeinek minőségi fejlődéséhez, a gyógyításhoz, a tudományműveléshez, de az egyházak számára is korábban nem ismert kommunikációs lehetőséget nyitott meg. Ugyanakkor számos új kérdés és aggodalom kíséri e fejlődést, illetve a digitalizáció vívmányainak alkalmazását például a hadiipar és a hadviselés, a gazdasági tranzakciók, az információáramlás, a természetbe való beavatkozás, a robotika és az automatizáció stb. terén. Veszélybe kerülhet az egyén méltósága és önrendelkezése, a hamisítatlan információkhoz való joga, szociális kapcsolatainak minősége és közösségi egzisztenciája. A világunkban zajló gyors változásokkal van tehát dolgunk – ugyanakkor az ezzel kapcsolatos kihívások, problémák és lehetőségek etikai reflektálása új területet és új kihívást jelent a keresztyén teológia számára. Minden technológiai előrelépés és korábban nem ismert eredmény ellenére látnunk kell, hogy számos területen súlyos etikai és jogi kérdésekkel szembesülünk: hogyan érinti a digitális térben való létünk és a technikai eszközök alkalmazása istenképünket, emberről és világról alkotott felfogásunkat? Mit tud mondani a teológia akkor, amikor az élet minden aspektusa – észrevétlenül vagy fokozatosan vagy viharosan – átalakul, és a digitalizáció a közösségi élet minden alrendszerében érezteti hatását? Van-e a teológiának és a teológiai etikának eszközrendszere arra, hogy a digitalizáció által kiváltott hatásokat elemezze? Milyen lehetőségei és útvesztői vannak a modern kommunikációs eszközök használatának – akár a magánéletben, akár egyházi szolgál-

latok során? Hogyan vegyük igénybe a mesterséges intelligencia kínálta lehetőséget, és mi ennek az interakciónak a határa?

A fenti és további kérdések, valamint a lehetséges válaszok keresésének szándéka adták az indítást arra, hogy a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociáletikai Tanszéke és Kutatóintézete kutató szemináriumot hirdessen a graduális képzés, valamint a doktorképzés hallgatói számára a 2023–2024-es tanévben. A szemináriumi ülések és a tematika összeállítása során több szempont volt meghatározó: egyrészt arra törekedtünk, hogy a hallgatók betekintést nyerjenek a digitális világ és kommunikációs technika egy-egy részterületébe, az ehhez társuló etikai problémák összefüggéseibe, egyúttal segítséget kapjanak az etikai véleményalkotás kialakításához, különböző helyzetek elemzéséhez és reflektálásához. Másfelől terepet kívántunk nyitni arra – főleg a doktoranduszok esetén –, hogy az egyes előadók keressék a kapcsolódást saját kutatási témájuk és a digitalizáció kérdésfelvetései között, valamint egymás kutatási területe és eddigi eredményei felé. (Az egyes szemináriumi ülések során jó volt tapasztalni, milyen interdiszciplináris perspektívák nyíltak fel, mennyire megteremtődött a légkör a konstruktív együttgondolkodás iránt, mennyire képesek voltak a résztvevők a hozzászólások során kapcsolódni új ismeretkörök és azok diszkurzív, illetve interdiszciplináris összefüggéseikhez.) Nem utolsósorban az egyes szemináriumi ülések témaköreinek megismerése, az élénk diszkusszió, az interdiszciplináris párbeszéd szempontjainak közös keresése, valamint a tanulmányok véglegesített és szerkesztett formában való közreadása által hiátust szeretnénk – legalábbis részben – pótolni. Sajnálatos módon sem az egyházi közbeszédben, sem a teológiai oktatásban, sem egyéb munkaterületeken nem játszik meghatározó szerepet a kérdés: mit és hogyan kell átgondolni a gyakorlati egyházi szolgálat és a szolgálatra készülés terén a digitalizáció hatására, akár az oktatás, az igehirdetés, a spiritualitás, akár a kommunikációs eszközök felelős használata és az erkölcsi véleményformálás terén. Legkésebb a COVID 19 járvány által okozott korlátozások és az alternatív kommunikációs formák keresése el kellett volna indítson annak meglátására, hogy a digitális világ lehetőségeinek használata és alkalmazása felkészülést és felkészítést igényel, új műfajok és formák létjogosultságának átgondolását teszi szükségessé, amely során régi fogalmak újraértelemezése, új fogal-

mak megalkotása, a teológiai gondolkodás új modelljeinek vizsgálata (vagy éppen a modellalkotás) elkerülhetetlen. Az offline tapasztalatok ugyanis nem konvertálhatók minden további nélkül online megoldásokra.

Nem állítjuk, hogy minden felvetett kérdés megválaszolásra került volna. Azt sem, hogy ezzel a kötetel, illetve a kötet alapjául szolgáló kutatói szemináriummal kimerítettük volna a digitális világ etikai aspektusainak tárházát. Mire ez a tanulmánykötet megjelenik vagy az olvasó szeme elé kerül, máris újabb lehetőségekre és ismeretekre derülhet fény a digitalizáció tekintetében, amelyek majd újabb reflexiókra várnak. Valamennyi résztvevő tudatában van annak, hogy egy út elején találjuk magunkat – a digitális világ felől olyan markáns kihívások érik az egyházi szolgálat, a teológiai tudományművelés és az egyéni kutatási témák feldolgozásának feltételeit, hogy figyelmen kívül hagyásuk súlyos következményekkel jár, később jóvátehetetlen hiányosságokat okoz. Ezért a további jobbra-többre taníttatás alázatával, de a felismert összefüggések igazságmomentumainak megosztásával reméljük, hogy az itt közreadott tanulmányok tovább segítik a digitális világ törvényszerűségei által szükségessé tett teológiai-etikai újratájékozódásunkat, az interdiszciplináris diskurzus szükségességét, valamint az új formák keresésének elkötelezettségét a ránk bízott üzenet hiteles továbbadása érdekében. Ezért illesse köszönet a szerzőket, és adjon inspirációt az olvasók számára!

2024 adventjében

Fazakas Sándor

